

УДК 338:502.3

О. С. Замлинський,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7990-6398>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.7-8.142

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: СУТНІСНО-ЗМІСТОВНА ХАРАКТЕРИСТИКА

O. Zamlynskyi,
Postgraduate student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FINANCIAL REGULATION OF THE USE OF NATURAL RESOURCES
AT THE LEVEL OF A TERRITORIAL COMMUNITY:
ESSENTIAL AND CONTENT CHARACTERISTICS

Встановлено, що в умовах поглиблення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування зростає роль комунальних природно-ресурсних активів у соціально-економічному піднесенні територіальних громад. Виявлено, що дерегуляція земельних відносин дала можливість значно розширити потенціал комунальних природно-ресурсних активів через передачу у власність територіальних громад земель сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів. Обґрунтовано, що підвищення дієвості впливу комунальних природно-ресурсних активів на темпи соціально-економічного піднесення територіальних громад залежить від інституціоналізації сучасної системи фінансування регулювання використання природних ресурсів на регіональному та місцевому рівнях. Доведено, що фінансове регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади має включати блок бюджетно-податкових та блок грошово-кредитних регуляторів. Встановлено, що бюджетно-податкові регулятори охоплюють інструменти рентного регулювання господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, методи розподілу природно-ресурсної ренти між бюджетами різного таксономічного рівня, інструменти фінансування заходів відтворення запасів природної сировини та упередження негативного впливу на біогеоценози, механізми користування комунальними природними активами при реалізації угод публічно-приватного партнерства. Дослідження показали, що у 2015—2021 роках в умовах поглиблення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування суттєвого зростання надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до місцевих бюджетів не відбулося, що вимагає перегляду пріоритетів міжбюджетного розподілу природно-ресурсних платежів. Обґрунтовано, що грошово-кредитні регулятори системи фінансового регулювання використання природних ресурсів охоплюють компенсаційні механізми по відшкодуванню за рахунок коштів публічних бюджетів процентних ставок за кредити комерційних банків, які спрямовуються на реалізацію проєктів господарського освоєння та охорони природно-ресурсного потенціалу, а також методи використання іпотечно-заставних операцій для умонтування комунальних природно-ресурсних активів в систему ринкових товарно-грошових відносин, інструменти здійснення муніципальних запозичень під реалізацію природоексплуатаційних та природоохоронних проєктів.

It is established that in the conditions of deepening the decentralization of power and the reform of local self-government, the role of communal natural resource assets in the socio-economic recovery of territorial communities is growing. It is revealed that deregulation of land relations has made it possible to significantly expand the potential of communal natural resource assets through the transfer of state-owned agricultural land to the ownership of territorial communities outside of settlements. It is proved that increasing the effectiveness of the impact of municipal natural resource assets on the pace of socio-economic recovery of territorial communities depends on the institutionalization of the modern system of financing regulation of the use of natural resources at the regional and local levels. It is proved that financial regulation of the use of natural resources at the level of a territorial community should include a block of budgetary and tax and a block of monetary regulators. It is established that budget and tax regulators cover the tools of rent regulation of economic development of natural resource potential, methods of distribution of natural resource rent between budgets of different taxonomic levels, tools for financing measures to reproduce reserves of natural raw materials and prevent negative impact on biogeocenoses, mechanisms for using municipal natural assets in the implementation of public-private partnership agreements. Studies have shown that in 2015—2021, in the context of deepening the decentralization of power and the reform of local self-government, there was no significant increase in revenues of rent and fees for the use of other natural resources to local budgets, which requires a revision of the priorities of inter-budget distribution of natural resource payments. It is proved that monetary regulators of the system of financial regulation of the use of natural resources cover compensation mechanisms for reimbursement of interest rates for loans of commercial banks at the expense of public budgets, which are directed to the implementation of projects of economic development and protection of natural resource potential, as well as methods of using mortgage and collateral operations for the installation of communal natural resource assets in the system of market commodity-money relations, tools for implementing municipal borrowings for the implementation of environmental and environmental projects.

Ключові слова: фінансове регулювання, природні ресурси, територіальна громада, децентралізація, природно-ресурсні активи, місцеві бюджети.

Key words: financial regulation, natural resources, territorial community, decentralization, natural resource assets, local budgets.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Поглиблення децентралізації влади та завершення процесу створення мережі територіальних громад сформували нові інституційні засади користування природними ресурсами на місцевому рівні. Надання додаткових повноважень місцевому самоврядуванню в частині володіння, користування та розпоряджання природними ресурсами вимагає формування сучасного регуляторного механізму, який оперуватиме системою методів та інструментів комерціалізації різноманітних складових природного багатства, комплексного використання природно-ресурсного потенціалу, утилізації вторинної природної сировини та залучення природних ресурсів в орбіту товарно-грошових відносин. Передова іноземна практика підтверджує гіпотезу про те, що в спектрі регулятор-

ного механізму природокористування ключове місце займають інструменти та методи фінансового регулювання, які координують та стимулюють пропорції і масштаби залучення природних ресурсів у відтворювальний процес. З огляду на те, що центр тяжіння щодо господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу в останні роки було перенесено на місцевий рівень набуває актуальності проблема формування інструментарію фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад. Така система фінансового регулювання повинна охоплювати набір методів бюджетного, податкового та ліцензійно-дозвільного впливу на процеси користування природними ресурсами через призму наповнення місцевих бюджетів, створення додаткових робочих місць, структурної перебудови регіональних господарських комплексів, збереження та примноження біорізноманітності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методологічні засади фінансового регулювання використання природних ресурсів на регіональному та місцевому рівнях почали активно розглядатися у працях вітчизняних вчених у період, коли процеси децентралізації влади ще були у зародковому стані, але проблема зміцнення господарської самодостатності територіальних утворень вже актуалізувалися. Сутнісно-змістовна характеристика фінансового регулювання використання окремих видів природних ресурсів, зокрема сільськогосподарських земель, була здійснена А. Третяком [8]. Ключові моменти фінансового регулювання використання природних ресурсів в контексті вибору перспектив регіонального соціально-економічного розвитку на основі вилучення природно-ресурсної ренти були сформульовані Б. Данилишиним та В. Міщенком [5] ще на початку 2000-х років.

Інституціоналізація пріоритетів децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування у 2015—2016 роках зумовила необхідність перегляду базових положень архітектури фінансового регулювання використання природних ресурсів в контексті підвищення дієвості їх впливу на соціально-економічне піднесення територіальних громад. В. Голян та Н. Мединська визначають магістральним елементом системи фінансового регулювання використання природних ресурсів на місцевому рівні економічний механізм ресурсозбереження та енергоефективного природокористування [1], тобто виступають за диверсифікацію бюджетно-податкових та грошово-кредитних регуляторів, які стимулюватимуть утилізацію вторинної природної сировини і її подальше використання у виробництві різноманітних видів твердого та газоподібного біологічного палива.

Вагомою складовою фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальних громад в умовах поглиблення децентралізації влади є удосконалення механізму ідентифікації реальної бази стягнення та адміністрування плати за землю. Завершення процесу об'єднання територіальних громад актуалізувало проблему оптимізації механізму справляння плати за землю через удосконалення підходів до визначення нормативної грошової оцінки землі

та перегляду законодавчо встановленої мінімальної податкової ставки для збільшення надходжень до місцевих бюджетів та уникнення спотворення податкової конкуренції [7].

В контексті децентралізації влади і необхідності зміцнення господарської самодостатності територіальних громад у численних працях пропонуються пріоритети посилення місцевої спрямованості перерозподілу рентної плати за користування надрами [6], зокрема в частині формування механізму децентралізованого управління вітчизняним фондом родовищ корисних копалин місцевого самоврядування при їх видобуванні [3]. Тобто фактично робилися спроби формування такого інструментарію фінансового регулювання використання корисних копалин місцевого значення, який дозволить суттєво підвищити надходження мінерально-сировинної ренти до бюджетів місцевого самоврядування.

Водночас у латентному стані перебувають авторські підходи стосовно підвищення частки концентрації природно-ресурсної ренти у місцевих бюджетах, зокрема у спеціальних фондах, щоб підвищити їх цільову прив'язку до пріоритетів соціально-економічного розвитку територіальних громад та пріоритетів відтворення місцевого природно-ресурсного потенціалу і охорони навколишнього природного середовища. Також не упорядкованим є інституціональне середовище фінансового регулювання використання природних ресурсів через призму зростання надходжень рентних платежів у бюджети територій, які власне і виступають основним ареалом концентрації природної сировини. Не відзначаються достатнім рівнем обґрунтованості та інституціональної упорядкованості теоретико-методологічні підходи стосовно користування комунальними природно-ресурсними активами на основі реалізації угод публічно-приватного партнерства.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є здійснення сутнісно-змістовної характеристики системи фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади з врахуванням наслідків поглиблення процесів децентралізації влади та наявних тенденцій надходжень рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів до місцевих бюджетів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Природні ресурси виступають однією з основних матеріально-речових складових комунальних активів і відповідно прямо впливають на рівень господарської самодостатності територіальних громад. В умовах поглиблення децентралізації влади, коли місцева влада отримала додаткові повноваження в частині реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку, ефективніше використання природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення виступає дієвим резервом активізації ділової активності у місцевому природно-ресурсному секторі, зростання надходжень природно-ресурсної ренти до бюджетів місцевого самоврядування та покращення результативності розширеного відтворення природно-ресурсного потенціалу. Дерегуляція земельних відносин, яка передбачала передачу територіальним громадам земель сільськогосподарського призначення державної власності поза межами населених пунктів, значно розширила ареал концентрації природно-ресурсних благ, які перебувають у володінні, користуванні та розпоряджанні місцевого самоврядування.

Водночас приріст комунальних природно-ресурсних активів вимагає формування комплексного регуляторного механізму фінансового впливу на пропорції та масштаби господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу, щоб поряд із додатковим залученням природної сировини у відтворювальний процес забезпечувати її відтворення і примноження. Система фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади повинна охоплювати набір обмежувальних та стимулюючих підойм, які даватимуть змогу забезпечувати ощадливе та збалансоване природокористування і упереджуватимуть прояви негативного і шкідливого впливу на довкілля [4, с. 98].

У загальному вигляді система фінансового регулювання використання природних ресурсів на місцевому рівні має включати блок бюджетно-податкових та блок грошово-кредитних регуляторів. Бюджетно-податкові регулятори охоплюють інструменти рентного регулювання господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу (рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, рентна плата за спеціальне вико-

ристання води, рентна плата за користування надрами, плата за землю), методи розподілу природно-ресурсної ренти між бюджетами різного таксономічного рівня, інструменти фінансування заходів відтворення запасів природної сировини та упередження негативного впливу на біогеоценози, механізми користування комунальними природними активами в умовах реалізації угод публічно-приватного партнерства. Грошово-кредитні регулятори охоплюють компенсаційні механізми, котрі передбачають відшкодування за рахунок коштів публічних бюджетів процентних ставок за кредити комерційних банків, які спрямовуються на реалізацію проєктів господарського освоєння та охорони природно-ресурсного потенціалу, а також методи використання іпотечно-заставних операцій для умонтування комунальних природно-ресурсних активів в систему ринкових товарно-грошових відносин, інструменти здійснення муніципальних заборозичень під реалізацію природоексплуатаційних та природоохоронних проєктів.

Бюджетно-податкові регулятори фактично представляють дві сторони фінансового регулювання використання природних ресурсів: перша сторона — адміністрування та розподіл рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів між бюджетами різних таксономічних рівнів; друга сторона — це фінансування проєктів освоєння місцевої природно-ресурсної бази за рахунок коштів обласних і районних бюджетів, а також бюджетів місцевого самоврядування. Якщо в частині рентного регулювання використання природних ресурсів органи місцевого самоврядування мають незначний люфт для маневру у зв'язку з гіперцентралізацією фіскального інструментарію регулювання природокористування, то в частині вибору пріоритетів фінансування господарського освоєння місцевої природно-ресурсної бази та використання комунальних природно-ресурсних активів у відтворювальному процесі місцева влада має сприятливий інституціональний коридор для того, щоб за рахунок коштів публічних бюджетів відтворювати природно-ресурсну основу соціально-економічного піднесення територіальних громад.

Незважаючи на те, що бюджетно-фіскальна децентралізація розпочалася у 2015—2016 роках, суттєвих зрушень щодо підвищення рівня концентрації природно-ресурсної ренти у місцевих бюджетах не

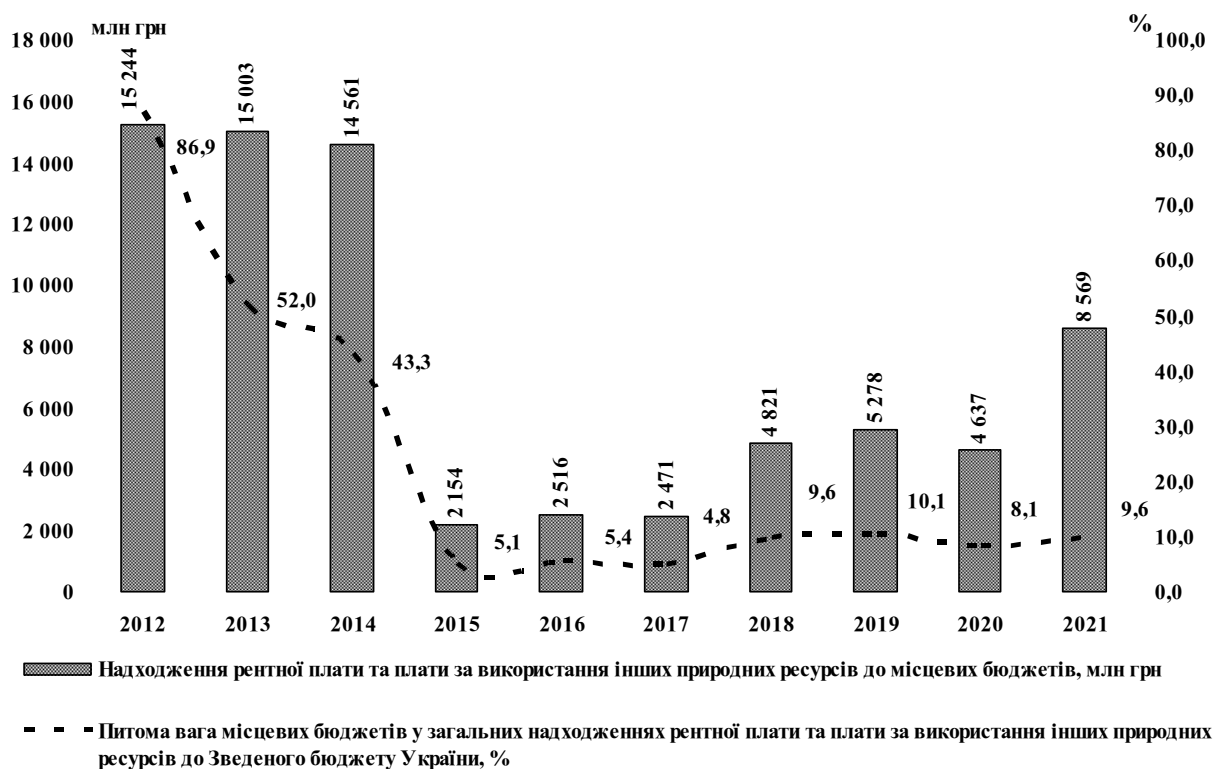

Рис. 1. Динаміка надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до місцевих бюджетів України у 2012—2021 роках

Джерело: розраховано за даними Державної казначейської служби України.

відбулося. Більше того, природно-ресурсна рента спрямовувалася у загальні фонди місцевих бюджетів, що не забезпечувало цільової прив'язки природно-ресурсних платежів до пріоритетів фінансування розширеного відтворення природно-ресурсного потенціалу та охорони навколишнього природного середовища. У 2012—2021 роках в динаміці надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до місцевих бюджетів спостерігалася декілька фаз. Перша фаза (2012—2014 роки) — питома вага місцевих бюджетів у загальних надходженнях рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до Зведеного бюджету України коливалася в інтервалі 43,3—86,9% (рис. 1).

Така висока питома вага місцевих бюджетів у надходженнях природно-ресурсної ренти забезпечувалася тим, що плата за землею входила до складу зборів за спеціальне використання природних ресурсів, а адміністрування інших форм рентного регулювання природокористування відзначалося низьким рівнем ефективності.

Надходження плати за землю (земельного податку та орендної плати за користу-

вання земельними ділянками) до місцевих бюджетів при квазіринкових формах вилучення природно-ресурсної ренти у надрокористуванні, водокористуванні та лісокористуванні забезпечило їх високу питому вагу у структурі надходжень природно-ресурсної ренти до публічних бюджетів в цілому.

Друга фаза — з 2015 року плата за землю стала складовою місцевого податку на майно, що суттєво зменшило частку місцевих бюджетів в загальних надходженнях рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до Зведеного бюджету України. У зв'язку з тим, що з 2015 року частка природно-ресурсної ренти, яка спрямовувалася у місцеві бюджети, була невисокою, суми надходжень даного виду фіскальних платежів також були незначними. Зокрема, у 2015 році до місцевих бюджетів спрямовувалося рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів на суму 2 154 млн грн, у 2017 році — 2 471 млн грн, у 2019 році — 5 278 млн грн, у 2020 році — 4 637 млн грн. Суттєве зростання надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів відбулося у 2021 ро-

ці порівняно з періодом 2015—2020 років. Це пов'язано з тим, що завершився процес укрупнення територіальних громад (формування міських та сільських територіальних громад) і була ідентифікована база стягнення природно-ресурсної ренти, зокрема за використання природних ресурсів місцевого значення.

Ефективним стимулом для органів місцевого самоврядування щодо підвищення рівня адміністрування рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів стало б внесення змін у податкове та бюджетне законодавство в частині зростання частки природно-ресурсної ренти, яка надходитиме до місцевих бюджетів, в першу чергу до бюджетів місцевого самоврядування. Більше того, незначна питома вага рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів в податкових надходженнях Державного бюджету України на рівні держави не забезпечить належної ефективності використання природно-ресурсної ренти як в частині фінансування проєктів соціально-економічного розвитку, так і проєктів розширеного відтворення природно-ресурсного потенціалу. Тим більше, що природно-ресурсні платежі надходять, як правило, до загальних фондів і не забезпечується їх цільове використання. Зокрема, Фонд розвитку лісового господарства, який формується на основі акумуляції рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, є не до кінця інституціоналізованим. Пропозиції стосовно концентрації частини плати за землю у фондах відтворення земельно-ресурсного потенціалу також не отримали законодавчої підтримки. Суми видатків публічних бюджетів на відтворення мінерально-сировинної бази носять символічний характер.

Переорієнтація надходжень рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів з центральних фінансових фондів на місцеві бюджети дасть змогу на рівні територіальних громад сформувати вищий рівень концентрації природно-ресурсних платежів. Перевага концентрації природно-ресурсних платежів у бюджетах територіальних громад полягає також в тому, що органи місцевого самоврядування отримають надійне джерело фінансування проєктів додаткового залучення природної сировини у господарський обіг і тим самим забезпечать позитивні структурні зрушення у регіональних господарських комплексах через

активізацію діяльності суб'єктів природно-ресурсного сектора.

З огляду на передовий іноземний досвід система фінансового регулювання використання природних ресурсів на рівні територіальної громади має також охоплювати комплекс дій органів місцевого самоврядування щодо формування у сфері використання природних ресурсів муніципальних підприємств та інших компаній [2; 9], які спеціалізуються на управлінні комунальними природно-ресурсними активами і виступатимуть у ролі державного (комунального) партнера в реалізації угод публічно-приватного партнерства. Тобто отримані у комунальну власність внаслідок децентралізації природно-господарські активи за умови їх результативного використання у господарському обігу через механізм публічно-приватного партнерства здатні приносити додаткову природно-ресурсну ренту у місцеві бюджети не лише через адміністрування рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів, але і через перерахування у бюджети місцевого самоврядування частини підприємницького доходу у вигляді дивідендів за госпрозрахункову діяльність, пов'язану з господарським освоєнням природних ресурсів, котрі належать територіальним громадам.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Зміцнення господарської самодостатності та фінансової спроможності територіальних громад в умовах поглиблення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування потребує перегляду ключових моментів системи фінансового регулювання використання природних ресурсів як комплексу бюджетно-податкових та грошово-кредитних регуляторів, направлених на вилучення природно-ресурсної ренти і її спрямування у публічні бюджети, фінансування проєктів відтворення місцевого природно-ресурсного потенціалу, комерціалізацію екосистемних послуг біогеоценозів, рекреаційне освоєння комунальних природно-ресурсних активів, утилізацію вторинної природної сировини і виробництво на цій основі різноманітних видів біологічного палива. Виходячи з того, що в структурі Державного бюджету України питома вага рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів є незначною,

тому на загальнодержавному рівні природно-ресурсна рента не забезпечить належних обсягів фінансування заходів, пов'язаних з господарським освоєнням природно-ресурсного потенціалу та додатковим залученням природної сировини у відтворювальний процес. Доцільним є підвищення частки відрахувань рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до місцевих бюджетів, в першу чергу бюджетів місцевого самоврядування, що розширить фінансові можливості місцевого самоврядування відносно реалізації пріоритетів соціально-економічного розвитку територіальних громад в цілому та забезпечить реінжиніринг використання місцевого природно-ресурсного потенціалу.

Література:

1. Голян В.А., Мединська Н.В. Інституціоналізація економічного механізму ресурсозбереження та енергоефективного природокористування на рівні ОТГ. Проблеми економіки. 2021. № 4. С. 211—216.
2. Клиновий Д.В., Рогов П.Д. Децентралізація: економіка, фінанси та безпека природокористування [Електронний ресурс]. Social development & Security. 2017. Вип. 2 (2). С. 34—67.
3. Матюха В.В., Сухіна О.М. Особливості механізму децентралізованого управління вітчизняним фондом родовищ корисних копалин місцевого значення при їх видобуванні. Регіональна економіка. 2017. № 3 (85). С. 88—93.
4. Мединська Н.В. Економічний механізм природокористування в умовах децентралізації: сутнісна характеристика, типи, ієрархія. Економіка та держава. 2022. № 2. С. 97—102.
5. Міщенко В.С., Данилишин Б.М. Природно-ресурсна рента і рентна політика в Україні. Економіка України. 2003. № 12. С. 3—14.
6. Потенціал рентних платежів за видобуток корисних копалин в Україні. К., ДННУ "Акад. фін. управління". 2013. 228 с.
7. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку. Монографія. За ред. Кравціва В.С., Сторонянської І.З. Львів. ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України", 2020. 531 с.
8. Третяк А.М. Фінансове регулювання використання та охорони сільськогосподарських земель у процесі ринкового обороту. Економіка АПК. 2007. № 5. С. 52—56.
9. Хвесик М.А., Бистряков І.К., Клиновий Д.В. Фінансово-економічний механізм капіталізації природних ресурсів об'єднаної територіальної громади. Фінанси України. 2018. № 4. С. 19—40.

References:

1. Holian, V.A. and Medyns'ka, N.V. (2021), "Institutionalization of the Economic Mechanism of Resource Conservation and Energy Efficient Environmental Management at the Level of Amalhamated Territorial Communities", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 211—216.
2. Klynovyy, D.V. and Rohov, P.D. (2017), "Decentralization: economics, finance and environmental safety", *Social development & Security*, vol. 2 (2), pp. 34—67.
3. Matiukha, V.V. and Sukhina, O.M. (2017), "Features of the mechanism of decentralized management of local mineral deposits' national fund at their extraction", *Rehional'na ekonomika*, vol. 3 (85), pp. 88—93.
4. Medyns'ka, N.V. (2022), "Economic mechanism of nature management in the context of decentralization: essential characteristics, types, hierarchy", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 97—102.
5. Mischenko, V.S. and Danylyshyn, B.M. (2003), "Natural resource rent and rent policy in Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 12, pp. 3—14.
6. (2013), *Potentsial rentnykh platezhiv za vydobutok korysnykh kopalyn v Ukraini* [The potential of rent payments for the extraction of minerals in Ukraine], DNU "Akad. fin. upravlinnia", Kyiv, Ukraine.
7. Kravtsiv, V.S. and Storonians'ka, I.Z. (2020), *Terytorial'ni hromady v umovakh detsentralizatsii: ryzyky ta mekhanizmy rozvytku* [Territorial communities in conditions of decentralization: risks and mechanisms of development], DU "Instytut rehional'nykh doslidzhen' imeni M.I. Dolishn'oho NAN Ukrainy", L'viv, Ukraine.
8. Tretiak, A.M. (2007), "Financial regulation of the use and protection of agricultural land in the process of market turnover", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 52—56.
9. Khvesyk, M.A. Bystriakov, I.K. and Klynovyy, D.V. (2018), "Financial and economic mechanism of capitalization of natural resources of the united territorial community", *Finansy Ukrainy*, vol. 4, pp. 19—40.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2023 р.